

27/01/2024

Εγκώμιον εις τον Ιερόν Χρυσόστομον - Του Μητροπολίτου Μάνης Χρυσοστόμου

/ [Γνώμες](#)

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ'

Image not found or type unknown

Ποιός είναι ικανός ν' άρθρώσει λόγον γιά νά ὁμιλήσει μέ ἐπαινετικά ρήματα γιά τόν μεγάλο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τόν «χρυσοῦν τήν γλῶτταν», Ἅγιον Ἰωάννη, τόν Χρυσόστομο; Μέ ποιιά χρυσά ἐγκώμια νά στεφανώσουμε τήν ἱερά καί δοξασμένη στούς αἰῶνες κεφαλή τοῦ θεοφόρου ἀγίου πατρός; Ἦ, ποιιά γραφίδα μπορεῖ νά περιγράψει τόν βίον τοῦ ἀκαταπόνητου ἀγωνιστοῦ τῆς ἀλήθειας; Καί πόσα βιβλία μποροῦν νά γραφοῦν καί νά ἐρμηνεύσουν τήν διδασκαλία, τοῦ, κατ' ἐξοχήν, ἐρμηνευτοῦ τῶν θείων Γραφῶν;

Τί θά κάνουμε λοιπόν; «Σιγήσωμεν ἄρα»; Ὁχι, δέν ἐπιτρέπεται νά τό κάνουμε αὐτό. Μέ αἴσθησι τῆς χοϊκότητος καί μικρότητός μας, μέ ἱερή εὐλάβεια, μέ ψυχή ὄλο πόθο, θά τολμήσουμε νά προχωρήσουμε σέ λόγο γιά τόν Ἱερό Χρυσόστομο. Θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἱερότατο χρέος μας, πρῶτον, καθ' ὅτι εἶναι πανίερη καί μεγίστη ἡ προσωπικότης συνάμα καί ὁ ἐμπνευστής τῆς ζωῆς μας, καί δεύτερον, εἶναι εἷς ἐκ τῶν περιφημοτέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀκόμη περισσότερο

δέν επιτρέπεται ή σύγχρονη Έλλάδα ν' άγνοεί ή περιθωριοποιεί τόν μεγάλο της διδάσκαλο τής όρθοδόξου πίστεως. Όφείλουμε νά είμεθα συνεπείς άπέναντι στην πνευματική μας ιστορία, εύγνώμονες στις μεγάλες προσωπικότητες για τίς εύεργεσίες τους. Αυτό σημαίνει ιστορική συνείδηση, πολιτιστική παράδοση, άγωγή παιδείας, πνευματική καλλιέργεια. Άποτελεϊ σφάλμα νά μή διδάσκονται στα σχολεία μας έπιλεγμένα άποσπάσματα κειμένων του σοφοϋ Ίεροϋ Χρυσόστομου και ώς έκ τούτου, οί νέοι μας νά παραμένουν άγευστοι του μέλιτος τής έλληνοχριστιανικής παιδείας, τήν όποία δημιούργησε και θεμελίωσε ό ίερομύστης τών γραμμάτων Χρυσόστομος.

Έγκώμιον, λοιπόν, εις τόν Ίερόν Χρυσόστομον.

Άλλά άς σκιαγραφήσουμε τόν βίον του άδρομερως.

Ό Ίερός Χρυσόστομος γεννήθηκε τό 354 μ.Χ. στην Άντιόχεια τής Συρίας, μία από τίς μεγαλύτερες πόλεις τής Βυζαντινής Αύτοκρατορίας. Όνομαζόντουσαν «Συριάδες Άθήναι», διότι ήκμαζαν τήν έποχή εκείνη τά γράμματα, ή διανόηση, οί τέχνες και ό πολιτισμός σέ ποικίλες μορφές του. Ό πατέρας του λεγόταν Σεκοϋνδος και ήταν άνώτερος άξιωματικός του ρωμαϊκού στρατου. Η μητέρα του ήταν ή άγία γυναίκα Άνθοϋσα. Έμεινε όρφανός από πατέρα σέ μικρή ήλικία και άνετράφη από τήν μητέρα του «έν παιδεία και νουθεσία Κυρίου». Σπούδασε στην Άντιόχεια και στην άρχή ήσκησε τό έπάγγελμα του συνηγόρου. Έπειτα γνωρίζοντας βαθύτερα και ούσιαστικότερα τήν χριστιανική διδασκαλία, έζησε βίον άσκητικότατον μέ προσευχή και άδιάλειπτον μελέτη του λόγου του Θεου.

Είμαι χαρακτηριστικό αυτό που έλεγε ό περίφημος διδάσκαλος τής έποχής, ό είδωλόλατρης σοφιστής Λιβάνιος, ότι «διάδοχός μου θά ήταν ό Χρυσόστομος, αν δέν τόν είχαν οί χριστιανοί άφαιρέσει», δηλαδή δέν είχε προσχωρήσει στην χορεία τών Χριστιανών.

Άργότερα, τό 380μ.Χ., χειροτονήθηκε διάκονος από τόν Άντιοχείας Μελέτιο, από ίερό ζήλο, αφήνοντας μία λαμπρά σταδιοδρομία που του άνοιγόταν στό δικαστικό σωμα. Πρεσβύτερος χειροτονήθηκε από τόν Άντιοχείας Φλαβιανό και άρχισε μία ποιμαντική έργασία μετ' ένθέου ζήλου, πλήρους άυταπαρνήσεως και πολλής άγωνιστικής διαθέσεως. Στην Άντιόχεια μεριμνούσε για τούς άσθενείς, τούς φυλακισμένους, τούς αιχμαλώτους, τούς άστέγους, τούς συνανθρώπους του.

Τό 397μ.Χ. τόν ζήτησαν και χειροτονήθηκε Έπίσκοπος στην πρωτεύουσα, ως άρχιεπίσκοπος στην Κωνσταντινούπολη. Στο θρόνο αυτό έδρασε άκόμη περισσότερο. Εϊδικότερα, έπέλυσε χρονίζοντα θέματα τής Έκκλησίας, φρόντισε για τήν Ίεραποστολή στη Σκυθία, Περσία και Φοινίκη. Τό τρίπτυχο τής

ποιμαντορίας του ήταν: Λατρεία, συγγραφή, φιλανθρωπία.

Όστόσο, υπέστη τρείς εξορίες καθ' ότι μέ τούς πύρινους λόγους του ήλεγχε τήν άσυδοσία καί ματαιοδοξία αλλά καί τίς άδικίες τής αυτοκρατορικής αύλης. Κατά τήν διάρκεια τής τρίτης εξορίας του, στά Κόμανα τοϋ Πόντου, άφησε τήν τελευταία του πνοή στίς 14 Σεπτεμβρίου τοϋ έτους 407μ.Χ.. Οί τελευταίοι του λόγοι ήσαν συγκινητικοί καί καταπληκτικοί: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ένεκεν». Από τά έξήντα χρόνια τής ζωής του τά έννέα ήταν Αρχιεπίσκοπος, έκ τῶν όποίων τά τρία τά έζησε στήν εξορία.

Γιά τά ιδιαίτερα σωματικά χαρακτηριστικά του γνωρίζουμε, ότι ήταν κοντός στό άνάστημα, μέ μεγάλο κεφάλι, ώχρολευκος, μέ βαθουλωμένες τίς κόγχες τῶν ματιῶν καί τούς βολβούς τους μεγάλους. Δέν είχε μεγάλη κόμη καί τό μέτωπό του είχε πολλές ρυτίδες. Τό γένιόν του ήταν κοντό καί άραιό. Όστόσο, όλο τό πρόσωπό του άκτινοβολούσε. Η όλη του παράσταση ήταν άσκητική καί σοβαρή. Όσοι τόν αντίκρυζαν αισθανόντουσαν τό πρόσωπο του νά δηλώνει τόν έσωτερικό πλούτο τῶν άρετῶν του. Θα αναφερθοϋμε κατωτέρω, στόν έγκωμιαστικόν αυτόν λόγον, σέ μερικά σημεία, χαρακτηριστικά τής μεγάλης αυτής προσωπικότητας.

*

α) Τό πρώτον είναι: Ο Ιερός Χρυσόστομος ώς ιεροκήρυξ. Πράγματι, ό Άγιος Ιωάννης ό Χρυσόστομος ήταν τό χρυσό στόμα τής Έκκλησίας ώς άκούραστος διδάσκαλος, έρμηνευτής τῶν θείων Γραφῶν, άληθής θεολόγος τής διδασκαλίας τοϋ Εϋαγγελίου τοϋ Χριστοϋ. Εϋρυτάτης παιδείας άνήρ, πολυταλαντοϋχο πνεϋμα, ό κατ' έξοχήν ιεροκήρυξ τής Έκκλησίας, ό πρύτανις τῶν ιεροκηρύκων άνά τούς αιώνες. Κήρυττε συνήθως δύο φορές τήν ήμέρα μετά πολυμαθείας, καθαρότητος καί σαφηνείας λόγον, μετά δυνατῶν εικόνων καί ζωντανῶν παραδειγμάτων, ώστε ό λαός τόν παρηκολούθει μέ άδιάπτωτη προσοχή καί συγκίνηση, γι' αυτό καί πολλές φορές ξεespoϋσε σέ δάκρυα καί χειροκροτήματα. Ο λόγος του ήταν ένας άριστος συνδυασμός έλέγχου καί νουθεσίας, διδαχής, παρηγορίας καί ένθάρρυνσης. Στήν μεγάλη του αυτή έπιτυχία τοϋ κηρυγματικοϋ λόγου, τόν βοηθοϋσε τά μέγιστα ή σπουδαιοτάτη γνώση τής έλληνικής γλώσσας. Έγραφε χαρακτηριστικά, έν προκειμένω, ό λόγιος Έρασμος (16^{ος} αί.): «Άν θέλεις νά γνωρίσεις τόν άττικό λόγο, διάβασε Δημοσθένη. Μά, αν θέλεις νά δεις τό ύψος τής χριστιανικής ρητορείας, διάβασε Χρυσόστομο». Μιλοϋσε μέ φυσικό τρόπο, μέ εύχέρεια, μέ πλούσιο λεξιλόγιο, μέ γλαφυρότητα, άνεπιτήδευτα, μέ λόγο έλκυστικό, χωρίς νά κάνει δημιουργία ή φλυαρία λόγων. Είχε ρέουσα γλώσσα. Σκοπός άλλωστε τοϋ λόγου του ήταν ή πνευματική ώφέλεια καί έξύψωση τῶν άκροατῶν του καί οϋδόλως ή επίδειξη τῶν ίκανοτήτων τής προσωπικότητός του. Δέν μιλοϋσε γιά τήν δόξα τήν δική του, αλλά γιά τήν δόξα τοϋ Χριστοϋ, γι' αυτό

καί τό κήρυγμά του Χριστόν φανέρωνε καί εἰς Χριστόν ὀδηγοῦσε τούς ἀνθρώπους. Δικαίως ἡ Ἐκκλησία τόν ὑμνεῖ μέ τίς ωραιότατες φράσεις: «Σάλπιγξ χρυσόφωνος ἀνεδείχθη χρυσορρήμον Χρυσόστομε χρυσοργῶν τὰς καρδίας τῶν πιστῶν» (Δοξαστικόν Ἑσπερινοῦ 13^{ης} Νοεμβρίου).

Γνώριζε καί χρησιμοποιοῦσε ἀλλεπάλληλες συνώνυμες λέξεις. Ἦταν πάντοτε ἔτοιμος νά ὁμιλήσει. Ὁ λόγος του γοήτευε, ἦταν ἐλκυστικός καί συμβάδιζε μέ τόν ἐνάρετο βίο του. Γνώριζε ἄριστα τήν Ἁγ. Γραφή, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, καί χρησιμοποιοῦσε πλεῖστα χωρία στά κηρύγματά του. Πράγματι, ἐργάσθηκε κηρυγματικῶς γιά τήν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων καί μόνον γι' αὐτό τό ὕψιστο ἀρχιερατικό του καθῆκον.

*

β) Δεύτερον: Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὡς συγγραφεύς. Πράγματι, ὡς συγγραφεύς ὑπῆρξε ἓνας ἀπό τούς πολυγραφώτερους θεολόγους Πατέρες καί Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας. Εἶναι δέ πολύ χαρακτηριστικό, ὅτι ἐκδόσεις ἔργων του πραγματοποιήθηκαν ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 5^{ου} αἰῶνα (στήν λατινική, συριακή, ἀρμενική, γεωργιανή, κοπτική, ἀραβική γλῶσσα). Στή Δύση, ἤδη δέκα χρόνια μετά τήν κοίμησή του, παρουσιάζεται ἡ πρώτη μετάφραση.

Ὁ Χρυσόστομος ἦταν τό κλασσικό ἀνάγνωσμα τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ ἀριθμός τῶν χειρογράφων ἄλλωστε πού σώζονται εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν χειρογράφων ὅλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Πάνω ἀπό δύο χιλιάδες. Ἀπέραντη εἶναι ἡ βιβλιογραφία ἀπό διατριβές-μελέτες καί βιογραφίες σχετικά μέ τό χρυσοστομικό ἔργο. Καί σήμερα σέ μεγάλα ἐπιστημονικά κέντρα στήν Εὐρώπη καί Ἀμερική μελετᾶται τό συγγραφικό ἔργο τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ ὄγκος τοῦ ἔργου του ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν 17 τόμων τῆς πολυτόμου κλασσικῆς σειρᾶς τῆς Πατρολογίας τοῦ J. - P. Migne καί ἐκ 45 τόμων τῆς σειρᾶς ΕΠΕ (Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας). Στή γαλλική σειρά Sources Chrétiennes ἔφθασαν τούς πάνω ἀπό 50 τόμους τά συγγράμματά του πού ἐξεδόθησαν μέ κριτικά φιλολογικά σχόλια.

Τά ἔργα του διακρίνονται σέ: Θεολογικά, Ἀντιρρητικά, Κατηχητικά, Παιδαγωγικά, Ὁμιλίες, Ἑρμηνευτικά, Ἐπιστολές κᾶ.

Ἴδου μερικοί τίτλοι:

«Περὶ Ἱερωσύνης», λόγοι 6. Ἔργο μεγάλης φιλολογικῆς καί θεολογικῆς ἀξίας, πού πρέπει κάθε κληρικός νά ἔχει μελετήσει.

«Κατηγήσεις», 3 σειρές. «Εἰς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι καὶ εἰς τοὺς νεοφωτιστούς». Σπουδαιότατα κατηχητικά κείμενα.

«Περὶ κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ, τοὺς γονέας ἀνατρέφειν τὰ τέκνα». Ἐνα ἔργο πού ἔχει μεγάλη παιδαγωγική ἀξία.

«Εἰς τοὺς ἀνδριάντας» (πρὸς τὸν λαόν τῆς Ἀντιόχειας), ἔργο ἀριστούργημα τῆς πειθοῦς καὶ τῆς δύναμης τοῦ λόγου, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ 21 ὁμιλίες.

«Περὶ τοῦ διαβόλου», 3 ὁμιλίες.

«Περὶ μετανοίας», 9 ὁμιλίες.

«Εἰς Δεσποτικὰς ἑορτάς», 15 ὁμιλίες.

Εἰδικότερα μνημονεύουμε τίς Ὅμιλίες περιστατικές, ὅπως «Εἰς Εὐτρόπιον», «Πρὸ τῆς ἐξορίας», «Ὅτε ἀπῆει ἐν τῇ ἐξορίᾳ». Ἐπιστολές, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ σπουδαιότερες εἶναι πρὸς τὴν διακόνισσα Ὀλυμπιάδα.

«Εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον», 7 ὁμιλίες. Ὅφείλουμε νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ ἱ. Χρυσόστομος τὰ μέγιστα ἀγαποῦσε τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν Παῦλο. Μάλιστα ὑπάρχει μία ὠραία καὶ σπάνια παράσταση, ὅπου δείχνει τὸν ἱερό πατέρα νὰ κάθεται σ' ἕνα θρανίο καὶ νὰ γράφει κρατῶντας τὸ μολύβι καὶ ἔχοντας μπροστά του βιβλία καὶ χαρτιά. Πίσω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ἅγιο παριστάνεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος στό αὐτὶ τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου τοῦ λέει πῶς καὶ τί νὰ γράφει. Αὐτὸ τὸ περιστατικὸ τὸ ξέρουμε ἀπὸ ἕνα μαθητὴ τοῦ ἱεράρχου πού τὸν ἔλεγαν Πρόκλο. Ὁ τελευταῖος ἕνα βράδυ ἤθελε νὰ εἰδοποιήσει τὸν Χρυσόστομο ὅτι τὸν ζητοῦσε ἕνας αὐλικὸς πού εἶχε ἔλθει ἐπίσκεψη. Ὅταν ὁ Πρόκλος σιγά-σιγά ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ δωματίου πού ἦταν μέσα ὁ Χρυσόστομος καὶ ἔγραφε, τότε μετὰ κατάπληξη εἶδε τὸν Ἀπόστολο Παῦλο νὰ εἶναι κοντὰ στό δεξιό αὐτὶ τοῦ Χρυσοστόμου καὶ νὰ τοῦ μιᾶ. Κατάλαβε ὅτι ἦταν ὁ Ἀπόστολος. Γι' αὐτὸ καὶ εὐστοχα ἐλέχθη «Στόμα Χριστοῦ πέφυκε τὸ τοῦ Παύλου στόμα, στόμα δέ Παύλου τὸ Χρυσοστόμου στόμα».¹

Ἄλλα ἔργα του εἶναι: Ὅμιλίες ἐγκωμιαστικές σέ Ἁγίους καὶ Μάρτυρες. Πρόκειται γιὰ 24 λόγους, κείμενα μεγάλης ἀξίας γιὰ τὴν ἀγιοπνευματικὴ ζωὴ. Ἐπίσης ἀναφέρουμε τὰ συγγράμματά του: Εἰς τὴν Γένεσιν, 8 λόγοι, Εἰς τὴν Γένεσιν, 67 ὁμιλίες ὡς ὑπομνήματα. Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, 90 ὁμιλίες. Εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην, 88 ὁμιλίες. Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, 55 ὁμιλίες. Εἰς ἄλλα βιβλικά χωρία, 46 λόγοι.

*

Άξίζει όμως να παρουσιάσουμε μερικά ψήγματα από τό πνευματικό αυτό χρυσορυχείο τοῦ μεγάλου πατρός.

Ίδου τί λέγει περί ἀνθρώπου: «Ἄνθρωπος γάρ ἐστίν, οὐχ ὅστις ἀπλῶς χεῖρας καί πόδας ἔχει ἀνθρώπου, οὐδ' ὅστις ἐστί λογικός μόνον, ἀλλ' ὅστις εὐσέβειαν καί ἀρετήν μετά παρρησίας ἀσκεῖ»².

Γιά τήν ἀγωγή νεότητος: Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος γνωρίζει πολύ καλά τήν νεότητα. Γνωρίζει πολύ καλά τή φύση τοῦ παιδιοῦ. Τό παιδί εἶναι καί αὐτό προσωπικότητα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, προικισμένο μέ ἔξοχα χαρίσματα καί προωρισμένο νά κληρονομήσει τήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἐγραφε ἔχοντας μεγάλη γνώση τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν ἐφήβων καί τῶν νέων: «Ἡ νεότητα εἶναι δύσκολη, μεταβάλλεται γρήγορα, εὐκόλα ἀπατᾶται, ὀλισθαίνει πρός τό κακό καί γι' αὐτό χρειάζεται σφοδρότερο τό χαλινό»³. Καί χρησιμοποιῶντας ἀπό τήν φύση ἕνα παράδειγμα γράφει: «Διότι ἡ παροῦσα ζωή εἶναι πέλαγος ἐκτεταμένον. Καί ὅπως εἰς τήν θάλασσαν αὐτήν ὑπάρχουν διάφορα πελάγη, τά ὅποια παρουσιάζουν διαφορετικές κακοκαιρίας, καί τό μέν Αἰγαῖον εἶναι ἐπικίνδυνον ἐξ αἰτίας τῶν ἀνέμων· ὁ Τυρρηνικός πορθμός, διά τήν στενότητα τοῦ χώρου· ἡ Χάρυβδις, πού βρίσκεται πρός τήν Λιβύην, διά τά τέλματά της· ἡ Προποντίς, πού εἶναι ἔξω ἀπό τόν Εὐξείνιον Πόντον, διά τήν ὀρμητικότητα καί βιαιότητά της· ἡ θάλασσα ἔξω ἀπό τά Γάδαιρα, ἐπειδή εἶναι ἔρημος καί ἀπάτητος καί εἶναι ἄγνωστα τά μέρη της· καί ἄλλα πελάγη δι' ἄλλους λόγους· ἔτσι καί εἰς τήν ἰδικήν μας ζωήν.

Καί πρῶτον πέλαγος ἡμπορούμεν νά θεωρήσωμεν τήν παιδικήν ἡλικίαν, ἡ ὅποια παρουσιάζει πολύν σάλον, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπερισκεψίας, τοῦ εὐμεταβλήτου καί τοῦ ὅτι δέν ἔχει ἀκόμη σταθεροποιηθῆ. Δι' αὐτό προσλαμβάνομεν παιδαγωγούς καί διδασκάλους, συμπληροῦντες μέ τήν ἐπιμέλειαν ἐκεῖνο τό ὅποῖον λείπει ἀπό τήν φύσιν, ὅπως γίνεται εἰς τήν θάλασσαν μέ τήν τέχνην κυβερνήσεως τῶν πλοίων.

Μετά ἀπό αὐτήν τήν ἡλικίαν ἔρχεται ἡ θάλασσα τοῦ ἀνηλίκου νέου, εἰς τήν ὁποίαν πνέουν ἰσχυροί ἄνεμοι, ὅπως εἰς τό Αἰγαῖον, διότι ἡ ἐπιθυμία μέσα μας αὐξάνει. Αὐτή ἡ ἡλικία δέ εἶναι πιό δύσκολος εἰς τήν διόρθωσιν»⁴.

Μετά τίς διαπιστώσεις αὐτές, προχωροῦσε στήν διαπαιδαγώγηση. Ὁ σκοπός, λοιπόν, τῆς ἀγωγῆς, ἐάν θέλουμε σωστά παιδιά, ἔλεγε, εἶναι ἡ καλλιέργεια καί τῆς ἀρετῆς. Γιατί, «ἀρετῆς ἀπούσης ἅπαντα περιττά». Πρέπει νά διαπαιδαγωγοῦμε ἔλεγε τούς νέους, «ὥστε δύνασθαι πρός τούς πάντας ἀντέχειν καί μή ξενίζεσθαι τοῖς ἐπιούσιν· ἐκτρέφωμεν αὐτούς ἐν παιδείᾳ καί νουθεσίᾳ Κυρίου καί πολὺς ἡμῖν ὁ

μισθός ἀποκείσεται (=θά μᾶς περιμένει)»⁵. Καί ιδιαίτερα ὑπογραμμίζει ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς: «Παρακαλῶ ὅλους σας, νά παραδίδετε ἀπὸ τὴν πρώτη ἡλικία τοὺς υἱοὺς καὶ τίς θυγατέρες σας σέ πνευματικά ἀθλήματα καὶ νά ἐναποθέτετε στήν ψυχὴ τους τὸν πλοῦτο πού ταιριάζει σέ μιά τέτοια συμπεριφορά, χωρὶς νά κρύβετε χρυσάφι στή γῆ, οὔτε νά συγκεντρώνετε ἀσήμι, ἀλλά νά ἐναποθέτετε στήν ψυχὴ τους καλωσύνη, ἀγνότητα, σεμνότητα καὶ κάθε ἄλλη ἀρετὴ»⁶.

Ὁ Χρυσόστομος ιδιαίτερα δίνει προτεραιότητα στή θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων καὶ ἐμβαθύνει στήν οὐσία τῆς παιδείας. Ἡ θρησκευτικὴ, μάλιστα, διαπαιδαγώγηση ἐπιτυγχάνεται μέ τὴν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὸν ἐθισμό «εἰς τό ψάλλειν». Ὁ ἱ. Χρυσόστομος θεωροῦσε αἴτιον πάντων τῶν κακῶν «τό μή εἰδέναι τὰς Γραφάς». Γι' αὐτό συμβουλεύει τὸν γονέα καὶ τὸν παιδαγωγό: «Καθάπερ οὖν μία πηγὴ τὰ τῶν πολλῶν στόματα ποτίζει· οὕτω καὶ μία Γραφή τῶν πολλῶν νοήματα φωτίζει»⁷ καὶ «ἡ γάρ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις τῶν οὐρανῶν ἐστὶν ἀνοιξις»⁸. Βέβαια, τονίζοντας τὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν, ὁ ἱ. Χρυσόστομος δέν παραθεωρεῖ καθόλου τὴν ἄλλη, τὴν «κατὰ κόσμον» μόρφωση. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ἐκπαιδεύτηκε λαμπρά σέ θύραθεν ἐκπαιδευτήρια καὶ μὴθήκε στήν κλασσικὴ παιδεία.

Ἰδιαίτερη ἀκόμη σημασία γιὰ τὴν νεότητα ἔχει τό θέμα τῆς σωφροσύνης καὶ ἀγνότητος. Ὁ ἱερός Πατὴρ μᾶς καλεῖ νά τό προσέξουμε ιδιαίτερα τό θέμα αὐτό καὶ νά βοηθήσουμε τὴ νεότητα τονίζοντας ὅτι «σωφροσύνη οὐράνιον ἐστὶ κτῆμα, ἀγγελικόν πρᾶγμα, Θεοῦ χάρισμα»⁹. Γράφει δέ ἐπιπρόσθετα: «Μηδέν ἐῷμεν αὐτοὺς (=τοὺς νέους) τῶν ἡδέων καὶ βλαβερῶν ποιεῖν, μηδέ ὡς παισὶ χαριζώμεθα· ἐν σωφροσύνῃ μάλιστα διατηρῶμεν αὐτοὺς· τοῦτο γάρ πάντων πλέον τὴν νεότητα λυμαίνεται. Πρὸς τοῦτο πολλῶν ἡμῖν δεῖται τῶν ἀγώνων, πολλῆς τῆς προσευχῆς»¹⁰.

Ἐν κατακλείδι, ὁ ἱερός Χρυσόστομος τονίζει ὅτι μ' αὐτὴ τὴν ἀγωγή, ἂν τὴν ἀσκοῦμε κατὰ τὸν ὀρθὸ τρόπο, τότε μόνον θά εἴμαστε καὶ ἀρεστοὶ στό Θεό, γιατί ἔτσι ἀνατρέφουμε σωστοὺς ἀθλητές, πού εἶναι τὰ παιδιά μας ἀλλά συνάμα καὶ ἐμεῖς, θά ἔχουμε τὴν χαρὰ τῶν ἀγαθῶν, πού ὁ οὐράνιος Πατὴρ ἔχει ὑποσχεθεῖ σ' ἐκείνους πού τὸν ἀγαποῦν¹¹.

*

Ἐπειτα γιὰ τό ἐξόχως σημαντικὸ θέμα, τὴν Ἐκκλησία, ἰδοὺ τί ἔλεγε ὁ σοφὸς Πατὴρ. Καὶ πρῶτον γιὰ τὴν πνευματικὴ δύναμη τῆς Ἐκκλησίας: «Ἄς ἀκούουν οἱ εἰδωλολάτραι, ἃς ἀκούουν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ κατορθώματά μας καὶ τὴν πρωτοκαθεδρίαν (τά πρωτεῖα) τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ πόσους ἐπολεμήθη ἡ Ἐκκλησία,

ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐνικήθη; Πόσοι τύραννοι; Πόσοι στρατηγοί; Πόσοι βασιλεῖς; Ὁ Αὐγουστος, ὁ Τιβέριος, ὁ Γάϊος, ὁ Κλαύδιος, ὁ Νέρων, ἄνθρωποι τιμώμενοι διὰ τὴν μὀρφωσίν των, δυνατοὶ τόσον πολὺ, (τὴν) ἐπολέμησαν, ἐνῶ εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν νεανικὴν τῆς ἡλικίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξερρίζωσαν· ἀλλ' οἱ μὲν πολεμήσαντες σεσίγηνται καὶ λήθη παραδέδονται, ἡ δὲ πολεμηθεῖσα τὸν οὐρανὸν ὑπεραίρει. Μὴ γὰρ μοι τοῦτο ἴδης, ὅτι ἐν γῆ ἔστηκεν ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' ὅτι ἐν οὐρανῶ πολιτεύεται. Πόθεν τοῦτο δῆλον; Δείκνυσι τῶν πραγμάτων ἡ ἀπόδειξις. Ἐπολεμήθησαν ἔνδεκα μαθηταί, καὶ ἡ οἰκουμένη ἐπολέμει, οἱ δὲ πολεμηθέντες ἐνίκησαν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπολέμησαν, κατελύθησαν (ἠφανίσθησαν)· τὰ πρόβατα ἐνίκησαν τοὺς λύκους· Εἶδες ποιμένα τὰ πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν λύκων ἀποστέλλοντα, διὰ νὰ μὴ σωθοῦν οὔτε μὲ τὴν φυγὴν· Ποῖος ποιμὴν κάνει αὐτό; Ἀλλ' ὁ Χριστὸς τὸ ἔκαμε, διὰ νὰ σοῦ δείξη, ὅτι τὰ κατορθώματα γίνονται ὄχι κατὰ τὴν (φυσικὴν) ἀλληλουχίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀνώτερον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀλληλουχίας αὐτῆς. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία οὐρανοῦ μᾶλλον ἐρρίζωται. Ἀλλὰ ἴσως ὁ εἰδωλόατρης μὲ κατηγορεῖ δι' ἀνοησίαν (ἀκρισίαν)· ἀλλ' ἄς ἀναμένη τὴν ἀπόδειξιν τῶν πραγμάτων καὶ ἄς μανθάνῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας, πὼς δηλαδὴ εἶναι εὐκολώτερον νὰ σβησθῆ ὁ ἥλιος παρὰ νὰ ἐξαφανισθῆ ἡ Ἐκκλησία»¹².

Καὶ συνεχίζει:

«Πόσοι πολέμησαν τὴν Ἐκκλησία καὶ αὐτοὶ πού τὴν πολέμησαν χάθηκαν; Αὐτὴ ὅμως ἀνέβηκε πάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς. Τέτοιο μεγαλεῖο ἔχει ἡ Ἐκκλησία. Ὅταν τὴν πολεμοῦν, νικάει· ὅταν τὴν ἐπιβουλεύονται, θριαμβεύει· ὅταν τὴν βρίζουν, γίνεται λαμπρότερη· δέχεται τραύματα καὶ δὲν πέφτει ἀπὸ τίς πληγές· κλυδωνίζεται, ἀλλὰ δὲν καταποντίζεται· δοκιμάζεται ἀπὸ τρικυμίες, ἀλλὰ δὲν παθαίνει ναυάγιο· παλεύει, ἀλλὰ μένει ἀήττητη· ἀγωνίζεται, ἀλλὰ δὲν νικιέται»¹³. Καὶ συμπληρώνει ὁ Ἱερός Πατήρ: «Εἶναι σκληρὸ γιὰ σένα νὰ κλωτσᾷς σὲ αἰχμηρὰ καρφιά». Δὲν βλάπτεις τὰ καρφιά, ἀλλὰ τὰ πόδια σου τραυματίζεις. Γιατί καὶ τὰ κύματα δὲν διαλύουν τὴν πέτρα, ἀλλὰ τὰ ἴδια διαλύονται σὲ ἄφρο. Τίποτε δὲν εἶναι πῶς δυνατὸ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἄνθρωπε. Σταμάτησε τὸν πόλεμο, γιὰ νὰ μὴ διαλύσει τὴν δύναμή σου. Μὴν ἀνεβάξεις πόλεμο στὸν οὐρανό. Ἄν πολεμᾷς ἄνθρωπο ἢ νικησες ἢ νικήθηκες. Ἄν ὅμως πολεμᾷς τὴν Ἐκκλησία, εἶναι ἀδύνατο νὰ νικήσεις, γιατί ὁ Θεὸς εἶναι πῶς ἰσχυρὸς ἀπ' ὅλους. «Μήπως θέλουμε νὰ προκαλέσουμε τὸν Κύριο; Μήπως εἶμαστε πῶς ἰσχυροὶ ἀπ' αὐτόν;». Ὁ Θεὸς τὴν στερέωσε, ποιὸς ἐπιχειρεῖ νὰ τὴν κλονίσει; Δὲ γνωρίζεις τὴν δύναμή του; «Ρίχνει τὸ βλέμμα του στὴ γῆ καὶ τὴν κάνει νὰ τρέμει». Δίνει ἐντολὴ καὶ αὐτὰ πού κλονίζονταν στερεώνονται. Ἄν σετερέωσε τὴν πόλιν πού κλονιζόταν, πολὺ περισσότερο μπορεῖ νὰ στερεώσῃ τὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πῶς δυνατὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό. «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ παρέλθουν, οἱ λόγοι μου ὅμως δὲν θὰ παρέλθουν». Ποιοὶ λόγοι; «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Πέτρος καὶ πάνω στὴν πέτρα αὐτὴ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου καὶ οἱ πύλες

τοῦ ἄδη δέν θά τήν καταβάλουν».

«Ἄν δέν πιστεύεις στά λόγια, πίστευε στά πράγματα. Πόσοι τύραννοι θέλησαν νά νικήσουν τήν Ἐκκλησία; Πόσα τηγάνια; Πόσα καμίνια, δόντια θηρίων, ξίφη ἀκονισμένα; Ὅμως δέν τή νίκησαν. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι, πού τήν πολέμησαν; Ἔχουν σιγήσει καί παραδόθηκαν στή λήθη. Καί ποῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία; Λάμπει περισσότερο ἀπό τόν ἥλιο»¹⁴.

Ἀλλά ὑπέροχα εἶναι καί τά λόγια του, ὅταν ὁμιλεῖ γιά τήν ἁγιαστική καί ἀνακαινιστική δύναμη τῆς Ἐκκλησίας:

«Διότι ποῖον λιμάνι εἶναι τέτοιο, ὅπως ἡ Ἐκκλησία; Ποῖος παράδεισος ὁμοιάζει πρὸς τήν ἰδικήν σας σύναξιν; Δέν ὑπάρχει ἐδῶ φίδι, πού σχεδιάζει τό κακόν, ἀλλ' ὁ Χριστός πού ὀδηγεῖ εἰς τήν μυστηριακὴν ζωὴν· δέν ὑπάρχει ἡ Εὐα, που ρίπτει κάτω μέ τρικλοποδιάν, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία, πού ἀνορθώνει· δέν ὑπάρχουν ἐδῶ φύλλα δένδρων, ἀλλ' ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος· δέν ὑπάρχει ἐδῶ φράκτης μέ ἀγκάθια, ἀλλ' ἀμπέλι θαλερόν. Ἐάν δέ εὐρὼ ἕνα ἀγκάθι, τὸ μετατρέπω εἰς ἐλήαν· διότι ὅσα ὑπάρχουν ἐδῶ δέν ἔχουν τό ἀναγκαστικόν ἀδιέξοδον τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔχουν τιμηθῆ μέ τήν ἐλευθερίαν τῆς μετὰ ὠριμον σκέψιν ἀποφάσεως· ἐάν δέ εὐρὼ ἕναν λύκον, τὸν μεταβάλλω εἰς πρόβατον, χωρὶς νὰ μεταβάλλω τήν φύσιν, ἀλλὰ μετατρέπων τήν ἀπόφασιν. Διὰ τοῦτο δέν θὰ ἔκανε κανεὶς λάθος, ἐάν ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπὸ τὴν κιβωτόν. Διότι ἡ μὲν κιβωτὸς παρελάμβανε τὰ ζῶα καὶ τὰ διετήρει ζῶα, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία παραλαμβάνει τὰ ζῶα καὶ τὰ μεταβάλλει. Ἄς χρησιμοποιήσω παραδείγματα. Εἰσῆλθεν ἐκεῖ (εἰς τὴν κιβωτόν) ἰέραξ καὶ ἐξῆλθεν ἰέραξ· εἰσῆλθε λύκος καὶ ἐξῆλθε λύκος· ἐδῶ εἰσῆλθε κάποιος ἰέραξ καὶ ἐξέρχεται περιστέρα· εἰσέρχεται λύκος καὶ ἐξέρχεται πρόβατον· εἰσέρχεται φίδι καὶ ἐξέρχεται ἄρνι, διότι δέν μεταβάλλεται ἡ φύσις, ἀλλ' ἐκδιώκεται ἡ κακία»¹⁵.

Τέλος, ἀξίζει νά παραθέσουμε καὶ αὐτὸ τό ὁποῖο λέγει γιά τήν ἀγαπημένη του Ἁγία Γραφή, τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἴδου τά λόγια του: «Προέλαβε τὴν Καινὴν ἢ Παλαιὰ καὶ ἡρμήνευσε τὴν Παλαιὰ ἢ Καινὴ. Καὶ πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο Διαθῆκαι καὶ δύο παιδίσκαι καὶ δύο ἀδελφαὶ τὸν ἕναν Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κυρίως παρὰ προφήταις καταγγέλεται. Χριστὸς ἐν καινῇ κηρύσσεται· οὐ καινὰ τὰ καινὰ· προέλαβε γὰρ τὰ παλαιὰ· οὐκ ἐσβέστη τὰ παλαιὰ· ἡρμηνεύθη γὰρ ἐν τῇ Καινῇ»¹⁶.

Ὡς ἀποφαίνεται δέ ὁ σοφὸς Ἱερός Φώτιος, οἱ λόγοι του εἶχαν: «Τό καθαρὸν, τό λαμπρὸν, τό εὐκρινές». Ὑπῆρξε ἐξηγητὴς τῶν Γραφῶν αὐθεντικὸς, μεγαλεῖο Πνεύματος, ὁ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλος!

*

γ) Ένα τρίτο σημείο: Ο Ίερός Χρυσόστομος ως ποιμήν τῆς Ἐκκλησίας. Πράγματι, δέν ἔμεινε μόνο εἰς λόγους, ἀλλά προχωροῦσε καί σέ ἔργα ἀγάπης γιά τόν λαό τοῦ Θεοῦ. Ὑπῆρξε πατέρας πενήτων, χηρῶν, ὀρφανῶν, θλιβομένων, πονεμένων συνανθρώπων του. Τό δάκρυ τῶν ἄλλων ἦταν καί δικό του καί ὁ πόνος καί ἡ δοκιμασία τους βάρος καί γι' αὐτόν. Θερμουργός ἀγωνιστής τῆς ἀγάπης καί ὅλους φρόντιζε. Ἰδρυσε νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, πτωχοκομεῖα. Στήν Ἀντιόχεια 3000 ψυχές εἶχαν καθημερινά τό συσσίτιό τους καί στήν Κωνσταντινούπολη 7000 εἶχαν τροφή καί ἐνδυμασία ἀπό τόν Ἱεράρχη Χρυσόστομο. Εἶχε ἐφαρμόσει τό λεγόμενο «Κιβώτιο πενήτων» στά σπίτια καί σ' αὐτό κατά προτροπή του οἱ χριστιανοί συγκέντρωναν χρήματα γιά τούς πτωχοῦς. Δέν δίστασε νά ἀντιμετωπίσει καί αὐτήν τήν φιλοχρήματη καί ματαιόδοξη αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ὅταν ἔπρεπε νά ὑπερασπισθεῖ τό δίκαιο τῶν ἀδικουμένων. Ἀκόμη καί ἀπό τούς τόπους τῆς ἐξορίας του, ὁ Ἱ. Χρυσόστομος μεριμοῦσε γιά τήν ἐλεημοσύνη καί βοήθεια τῶν πτωχῶν. Καί ἀπό ἐκεῖ, παρά τίς ποικίλες δυσχέρειες πού ἀντιμετώπιζε, συνέχιζε τήν φιλανθρωπική καί ποιμαντική του δραστηριότητα. Ἦταν κατ' ἐξοχήν «ὁ κοινωνιολόγος τοῦ ἄμβωνος» καί ἀνύστακτος πατέρας δίπλα στόν πτωχό. Ἐδῶ βλέπουμε τόν Χρυσόστομο νά εἶναι «χρυσός» καί στά ἔργα ἀγάπης!

Ἡ ποιμαντική του δράση ἐκδηλώθηκε καί στόν δύσκολο τομέα τῆς Ἱεραποστολῆς. Μάλιστα, τό ἐνδιαφέρον του γιά τήν ὀργάνωση ἱεραποστολῶν κορυφώθηκε ὅταν βρισκόταν στήν ἐξορία. Παρά τίς δοκιμασίες, μακριά ἀπό τόν ἀρχιεπισκοπικό του θρόνο ἐκεῖνος, ἀσχολεῖται μέ τήν ὅλη ἱεραποστολική προσπάθεια στή Φοινίκη, ὅπου ὑπῆρχαν πολλοί εἰδωλολάτρες καί μέ πολλούς τρόπους ὀργανώνει τήν ἱεραποστολή, παροτρύνει, ἐμπνέει καί καθοδηγεῖ τούς συνεργάτες του. Ἀλλά καί πολλούς ἄλλους ἀπό τούς βαρβάρους τῆς περιοχῆς, ὅπου ἦταν ἐξόριστος, διέτρεφε μέ τά ἄλευρα πού τοῦ ἔστελνε κατ' ἐντολήν του ἡ διακόνισσα Ὀλυμπιάς ἢ ἀκόμη καί ἐξαγόραζε αἰχμαλώτους.

Ὁ θεοφόρος, μέγας πατήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἱ. Χρυσόστομος στόχευσε στήν ὑψηλή κορυφή τῆς ἀγάπης. Βίωνε αὐτό τό ἰδανικό. Τό ἀκτινοβόλο παράδειγμα τῆς φιλάνθρωπης καρδιάς του πρός τόν συνάνθρωπο εἶλκυε, δίδασκε, ἔδινε νέες ἐμπνεύσεις.

Πράγματι, ὁ Ἱεράρχης Χρυσόστομος δέν κήρυττε μόνο τήν ἀγάπη ἀλλά καί τήν ἐφήρμοζε στό βίο του. Ὑπῆρξε ὁ ἀκούραστος διάκονος τῆς ἀγάπης. Αὐτός πού ζήτησε ἀπό τούς ἄλλους θυσίες γιά τούς πτωχοῦς καί ἀδυνάτους, εἶχεν ὑποβληθεῖ ὁ ἴδιος στίς θυσίες αὐτές. Εἶχε τό σκεπτικόν, ὅτι ἔργον τοῦ Ἐπισκόπου εἶναι νά μεριμνᾷ «διά τήν διατροφήν τῶν πενήτων, διά τήν προστασία τῶν

ἀδικουμένων, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ξένων, διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν ὀρφανῶν, διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν χηρῶν, διὰ τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν παρθένων, διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν φυλακισμένων, διὰ τὴν συμπαραστάσιν εἰς τοὺς λεπρούς κατὰ τὸ σῶμα». Γιά ὅλους καί γιά ὅλα φρόντιζε καθημερινῶς, μέ διάκριση καί θυσιαστικό πνεῦμα. Μία θαυμάσια εἰκόνα τῆς δράσεώς του, μᾶς δίνει ὁ ἱστορικός Ἐπίσκοπος Κύρου Θεοδώρητος. «Ὁ ἕνας τόν ἰκετεύει γιά νά τόν βοηθήσει· ἄλλος πού δικάζεται τόν προσκαλεῖ γιά μάρτυρα· ἄλλος πού πεινάει τοῦ ζητάει τροφή καί ὁ γυμνός ροῦχα, ἄλλος τά ἴδια του τά ἐνδύματα· κάποιος ἄλλος πού πενθεῖ τοῦ ζητεῖ παρηγοριά· ἄλλος τόν παρακαλεῖ νά τόν βγάλει ἀπό τὴν φυλακή· ἄλλος τόν τραβάει νά ἐπισκεφθεῖ ἀσθενῆ· ξένος ζητεῖ καταφύγιο· ἄλλος θρηνεῖ γιά τά χρέη του· ἄλλος τόν προσκαλεῖ νά συμβιβάσει οἰκογενειακές διαφορές... ὁ ἐπίσκοπος φροντίζει γιά ὅλους».

Πολύ χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ὁ Ἱ. Χρυσόστομος διέθεσε τά δικά του εἰσοδήματα καί τὴν περιουσία του γιά τοὺς πτωχοὺς, στράφηκε πρὸς τοὺς πλουσίους καί τοὺς εἶπε: «Ἐκεῖνος πού ἔχει πολλά ἅς πωλήσει ἀγρούς, ἅς πωλήσει οἰκίας καί σκεύη χρυσά καί ἀργυρά καί ἅς δώσει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη· ἅς δηλώσει τά ἀπαραίτητα εἰς τοὺς πεινασμένους, ἅς θεραπεύσει τοὺς ἀσθενεῖς, ἅς βοηθήσει ἐκεῖνους πού εὐρίσκονται εἰς μίαν ἀνάγκη, ἅς βγάλει ἀπό τὴν φυλακὴν τοὺς κρατούμενους ἀπό τά χρέη, ἅς ἐλευθερώσει τοὺς ἐργαζομένους εἰς τά μεταλλεῖα, τοὺς δεμένους, τοὺς αἰχμαλώτους».

*

Ὡστόσο, ὅλα τά παραπάνω πού ἀναφέραμε, εἶχαν μία ἀναφορά, μία βάση, ἕνα κέντρο. Αὐτό ἦταν ἡ θεία Λατρεία. Ἴδού λοιπόν τὸ ἐπόμενο σημεῖο: δ) Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὡς ἱερεὺς τῶν θείων Μυστηρίων. Εἰδικότερα, ἡ Θ. Λειτουργία γιά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο ἦταν ἀληθῆς μυσταγωγία. Ὁ ἱερός πατήρ, ὅταν τελοῦσε τὴν Θ. Λειτουργία ἦταν ἐξαῦλωμένος, βρισκόταν στά οὐράνια! Ἄλλωστε οἱ λόγοι «περὶ ἱερωσύνης» (6 τόν ἀριθμόν), εἶναι ἕνα ἔργο μεγάλης θεολογικῆς ἀξίας καί σημασίας, ὅπου ἐκεῖ διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης τὸ πῶς θεωροῦσε τὸ ὑπόργημα τῆς ἱερωσύνης ὁ θεῖος πατήρ. Ἡ φράση του, «ἡ γὰρ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξις δὲ ἐπουρανίων ἔχει ταγμάτων», ἔχει μείνει κλασικὴ καί γι' αὐτό ὁ ἴδιος συνεκλονίζετο, ὅταν βρισκόταν ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Γράφει: «Ὅταν δὲ προσκαλῆ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καί ἐπιτελῆ τὴν φρικωδεστάτην θυσίαν καί ἔρχεται εἰς συχνὴν κοινωνίαν μέ τόν κοινόν Δεσπότην ὄλων, ποῦ νά τόν κατατάξωμεν, εἶπέ μου; Καί πόσην καθαρότητα καί εὐλάβειαν θά τοῦ ζητήσωμεν; Σκέψου ποῖα πρέπει νά εἶναι τά χέρια πού τελοῦν τά μυστήρια αὐτά, ποῖα πρέπει νά εἶναι ἡ γλῶσσα πού προσφέρει ἐκεῖνα τά λόγια καί ἡ ψυχὴ πού ἠξιώθη τέτοιαν χάριν, ἀπό ποῖαν ἄλλην δέν πρέπει νά εἶναι καθαρωτέρα καί ἁγιωτέρα. Τότε καί οἱ

ἄγγελοι παραστέκουν εἰς τόν ἱερέα καί ὄλον τό τάγμα τῶν οὐρανίων δυνάμεων βοᾷ καί γεμίζει ὁ τόπος γύρω εἰς τό θυσιαστήριον πρός τιμήν τοῦ θυσιαζομένου. Περί αὐτοῦ ἡμπορεῖ νά πεισθῆ κανεῖς καί ἀπό τά τελούμενα μυστήρια καθ' ἑαυτά. Ἐγώ ὅμως ἤκουσα κάποιον νά διηγῆται ὅτι τοῦ ἔλεγεν ἕνας θαυμάσιος γέρον, πού ἔβλεπε συχνά ἀποκαλύψεις, ὅτι κάποτε ἠξιώθη νά ἰδῆ τέτοιον θέαμα· κατά τήν τέλεσιν τῶν μυστηρίων ἐξαφνικά εἶδεν, ὅπως τοῦ ἦτο δυνατόν, πλήθος ἀγγέλων μέ λαμπράς στολᾶς πού περιεκύκλωναν τό θυσιαστήριον καί ἔστρεφαν τά πρόσωπα πρός τά κάτω, ὅπως βλέπομεν νά στέκωνται οἱ στρατιῶται παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως. Καί ἐγώ πιστεύω ὅτι συνέβη αὐτό»¹⁸.

Εἶναι ὁ ὕμνητής τῆς ἱερωσύνης καί ὁ θεολόγος τῆς Εὐχαριστίας. Καί μόνον νά διαβάσουμε τήν φοβερή εὐχή τῆς Θ. Λειτουργίας του κατά τήν διάρκεια τοῦ Χερουβικοῦ Ὑμνου: «Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίας καί ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζεῖν ἢ λειτουργεῖν σοι...», καταλαβαίνουμε τό ὕψιστο μέτρο τῆς ἀγιότητος, ἱεροπρέπειας καί πνευματικῆς ἀναβάσεως τοῦ πρσβυτέρου εἰς Ἀντιόχειαν καί ὕστερον Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἀληθῆς ἱεουργός καί μύστης τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ!

Εἰδικότερα, γράφει γιά τήν Θ. Εὐχαριστία: «Ἄνοιξε, λοιπόν, τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ καί ἴδε· μᾶλλον δὲ ὄχι τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν, καί τότε θὰ ἰδῆς αὐτὸ πού εἶπον. Διότι αὐτὸ πού τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ ὅλα ἐκεῖ, αὐτὸ θὰ σοῦ δείξω ὅτι εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Διότι ὅπως εἰς τὰ βασίλεια τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ὄχι οἱ τοῖχοι, ὄχι ἡ χρυσοῦ ὀροφή, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως πού κάθηται ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον, ἔτσι καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως.

Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νά ἰδῆς νά συμβαίη ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Διότι ὄχι ἀγγέλους οὔτε ἀρχαγγέλους οὔτε οὐρανοὺς καὶ οὐρανοὺς οὐρανῶν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν δεσπότην ὅλων αὐτῶν σοῦ δεικνύω»¹⁹.

Διδάσκει στή συνέχεια ὅτι: «Αὐτὸ τό αἷμα καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς βασιλικήν καὶ ἀνθηρὰν τήν εἰκόνα, γεννᾷ αὐτὴν τήν ἀπίστευτον ὠραιότητα, δέν ἀφήνει νά μαρανθῆ ἢ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ποτίζει καὶ τρέφει αὐτὴν συνεχῶς. Διότι τό αἷμα πού παίρνομεν ἀπὸ τὰς τροφᾶς δέν γίνεται ἀμέσως αἷμα, ἀλλὰ κάτι ἄλλο. Τό αἷμα ὅμως τοῦτο ποτίζει ἀμέσως τὴν ψυχὴν καὶ τῆς δίδει μεγάλην δύναμιν. Ἄν αὐτὸ τό αἷμα τό λάβωμεν ἀξίως, ἐκδιώκει τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς κρατεῖ μακρὰ μας, καὶ φέρει κοντὰ μας τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. Διότι, ὅπου θὰ ἰδοῦν τό αἷμα τοῦ Κυρίου, οἱ μὲν δαίμονες τρέπονται εἰς φυγὴν, προσέρχονται ὅμως οἱ ἄγγελοι. Ὅταν ἐχύθη αὐτό τό αἷμα, ἐξέπλυνεν ὅλην τὴν οἰκουμένην».

... «Μέ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, μέ αὐτὸ λούεται ἡ ψυχὴ

μας, με αυτό στολίζεται, με αυτό φλέγεται, αυτό κάμνει τόν νοῦν μας νά λάμπη περισσότερο ἀπό τό πῦρ, αυτό καθιστᾷ τήν ψυχήν μας περισσότερο φαιδράν ἀπό τόν χρυσόν, αυτό τό αἷμα ἐχύθη καί μᾶς ἤνοιξε τόν οὐρανόν»²⁰.

Συνέπεια τῶν παραπάνω διδαγμάτων εἶναι καί ἡ ἀνάλογη προετοιμασία γιά τήν θεία Κοινωνία.

«Σκέψου, ἄνθρωπε, ποιά θυσία πρόκειται νά προσεγγίσεις, σέ ποιά τράπεζα νά προσέλθεις· θυμήσου ὅτι, ἐνῶ εἶσαι χῶμα καί στάχτη, μεταλαβαίνεις αἷμα καί σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καί ὅταν βέβαια σᾶς προσκαλεῖ ὁ βασιλιάς σέ γεῦμα, κάθεσθε σ' αὐτό μέ φόβο, καί τρῶτε ἀπό τά προσφερόμενα φαγητά μέ συστολή καί ἡσυχία, ἐνῶ ὅταν σᾶς προσκαλεῖ ὁ Θεός στήν τράπεζά του καί σᾶς παραθέτει τόν Υἱό του, καί ἐνῶ οἱ ἀγγελικές δυνάμεις παρίστανται μέ φόβο καί τρόμο, τὰ Χερουβὶμ καλύπτουν τά πρόσωπά τους, τὰ Σεραφίμ κραυγάζουν μέ τρόμο, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος, σύ φωνάζεις, πές μου, καί θορυβεῖς κατά τήν ὥρα αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἐστιάσεως; Δέν γνωρίζεις, ὅτι πρέπει ἡ ψυχή τήν ὥρα ἐκείνη νά εἶναι γεμάτη ἀπό γαλήνη; Χρειάζεται πολλή εἰρήνη καί ἡσυχία, καί ὄχι θόρυβος, θυμός καί ταραχή· διότι αὐτὰ κάμνουν ἀκάθαρτη τήν ψυχή πού πλησιάζει στήν τράπεζα. Ποιά συγγνώμη λοιπόν θά μπορούσαμε νά τύχομε, ἐάν μετά τά τόσα ἁμαρτήματά μας δέν καθαριζόμαστε οὔτε κατά τήν ὥρα τῆς προσελεύσεώς μας στήν τράπεζά του ἀπό τά παράλογα ἐκεῖνα πάθη; Τί ἄλλο ὑπάρχει πιό ἀναγκαῖο ἀπό αὐτά που βρίσκονται μπορστά μας; Ἦ πιό εἶναι ἐκεῖνο πού μᾶς ἐκπλήσει τόσο πολύ, ὥστε νά φθάνομε στό σημεῖο νά ἐγκαταλείπομε τά πνευματικά καί νά πασχίζομε γιά τά σαρκικά;

Μή, σᾶς παρακαλῶ καί σᾶς ἱκετεύω, μή γίνομε αἰτία ὥστε νά κινηθεῖ ἐναντίον μας ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ. Αὐτό πού βρίσκεται μπροστά μας εἶναι φάρμακο σωτήριο τῶν τραυμάτων μας, εἶναι πλοῦτος αἰώνιος, πρόξενος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄς νιώθομε λοιπόν φρίκη ὅταν πλησιάζομε σ' αὐτό, ἄς εὐχαριστήσομε τόν Θεό, ἄς γονατίσομε μπροστά του ἐξομολογούμενοι τά πταίσματά μας, ἄς δακρύσομε καί ἄς πενθήσομε γιά τά κακά πού κάμναμε, καί ἄς προσφέρομε μακρές προσευχές στόν Θεό, καί ἀφοῦ ἔτσι καθαρίζομε τόν ἑαυτό μας μέ ἡσυχία καί μέ τήν εὐταξία πού ταιριάζει, ἔτσι ἄς πλησιάσομε σ' αὐτήν (τήν θυσίαν) σάν νά πλησιάζομε σ' αὐτόν (τόν προκείμενον), στό βασιλιά τῶν οὐρανῶν· καί, ἀφοῦ δεχθοῦμε τήν ἄμεμπτη καί ἁγία θυσία, ἄς τήν καταφιλήσομε, ἄς τήν ἀγκαλιάσομε μέ τά μάτια μας, ἄς γεμίσομε μέ πνευματική θερμότητα τῆς διάνοιά μας, ὥστε ἡ ἐδῶ συγκέντρωσή μας νά μή γίνεται αἰτία κατακρίσεως καί καταδίκης, ἀλλά μέσο πού νά ὀδηγεῖ στή σωφροσύνη τῆς ψυχῆς μας, στήν ἀγάπη, στήν ἀρετή, στή συμφιλίωση πρός τόν Θεό, στή σταθερή εἰρήνη καί μυρίων ἀγαθῶν ὑπόθεσιν, ὥστε καί τούς ἑαυτούς μας νά ἁγιάσομε, καί τούς πλησίον μας νά στερεώσομε στήν πίστη τους»²¹.

Εἶναι ὁ Doctor Eucharistiae.

Δέν θά πρέπει, προσέτι, στή συνάφεια αὐτή νά λησμονήσομε καί τίς τέσσερις θαυμάσιες εὐχές τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας πρό τῆς θείας Μεταλήψεως, τίς τόσο μεστές εὐχαριστιακοῦ καί ἐξομολογητικοῦ ρεαλισμοῦ καί περιεχομένου, οἱ ὁποῖες προετοιμάζουν πνευματικῶς τόν κάθε πιστό γιά τήν θεία Κοινωνία τῶν φρικτῶν καί ἀχράντων Μυστηρίων. Ἀξίζει ἀκόμη νά ἀναφέρουμε καί τόν περίφημον «Κατηχητικόν Λόγον» του, ὁ ὁποῖος ἀναγιγνώσκεται τήν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Λόγος ἀγάπης, εὐσεβείας, διδαχῆς γιά τήν Ἀνάσταση, τήν νίκη κατά τοῦ θανάτου.

*

Κατακλείοντας τό παρόν ἐγκώμιον, ἀξίζει νά ἀναφέρουμε μερικές γνῶμες προσωπικοτήτων παλαιότερων καί νεωτέρων χρόνων γιά τόν μεγάλο Ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας μας, τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο.

Ὁ σύγχρονός του ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης (5^{ος} αἰ.) τόν ἀποκαλεῖ «τῶν τοῦ Θεοῦ ἀπορρήτων σοφῶν ὑποφήτην καί ὀφθαλμὸν τῆς ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάσης Ἐκκλησίας θεοφόρον καὶ πάνσοφον». Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (Χαλκηδῶν, 451 μ.Χ.) τόν ἀναγνωρίζει ἐπίσημα ὡς «διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας». Στίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (680) καί τῆς Νικαίας (787) ἀναφέρεται ὡς μάρτυρας τῆς ὀρθῆς πίστεως. Στὰ πρακτικά τῆς τελευταίας σημειώνεται ὅτι στήν δ' συνεδρία της, ὅταν ὁ διάκονος Δημήτριος διάβασε ἕνα χρυσοστομικό χωρίο «ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων», μέ στεντορεία φωνή, εἶπε ὁ Νικομηδείας Πέτρος:

«Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, τοιαῦτα λέγει περί τῶν εἰκόνων· τίς ἔτι τολμᾷ εἰπεῖν κατ' αὐτῶν;». Ὁ Μέγας Φώτιος (9^{ος} αἰ.) ἐπίσης μίλησε μέ βαθυτάτη ἐκτίμηση γιά τό πρόσωπό του. Ἀκόμη ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος (5^{ος} αἰ.) τόν ἀναφέρει στό ἔργο του «De viris illustribus» καί τόν θεωρεῖ «ἐκκλησιαστική αὐθεντία». Ἐπίσης, ὁ Ἰ. Αὐγουστῖνος (5^{ος} αἰ.) τόν χαρακτηρίζει «μέγαν ἄνδρα» καί ἐπικαλεῖται τήν μαρτυρία του γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς αἵρέσεως τοῦ Πελάγιου. Ὁ Συμεών ὁ Μεταφραστής (10^{ος} αἰ.), τόν χαρακτηρίζει «ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπο καί γνήσιο τῆς μετανοίας κήρυκα», ἐνῶ ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (18^{ος} αἰ.) τόν ἀποκαλεῖ «Διδάσκαλο τῶν διδασκάλων».

Στούς νεότερους αἰῶνες μελέτησαν πολλοί διανοητές, θεολόγοι, φιλόσοφοι καί ἱστορικοί τόν Ἰ. Χρυσόστομο. Οἱ ξένοι: Ὁ περίφημος Γάλλος ἐκκλησιαστικός ρήτωρ J. Bossuet (18^{ος} αἰ.) ἔγραψε ὅτι ὁ Ἰ. Χρυσόστομος ἦταν «ὁ μεγαλύτερος καί βαθύτερος ἀπό τούς κήρυκας». Ὁ μέγιστος ἐκ τῶν φιλολόγων Ulr. Wilamowitz (†1931) τόν θεωρεῖ «ἐφάμιλλον τοῦ Δημοσθένους καί ὑπέρτερον τοῦ Ἀριστείδου». Ὁ Γερμανός καινοδιαθηκολόγος καί ἱστορικός τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας F. Baur (†1860) γράφει ὅτι: «Ὁ Χρυσόστομος ἐξακολουθεῖ μέ τά συγγράμματά του νά ζῆ καί σήμερα ἀκόμα, ὅτι ὁ ἄμβωνας τῆς Ἀντιοχείας καί Κωνσταντινουπόλεως ἐπεξετάθηκε σέ παγκόσμιο ἄμβωνα». Καί ὁ ἀξιολόγος θεολόγος τῆς διασποράς, G. Florovsky (†1979) ὑπογραμμίζει ὅτι «ἡ μαρτυρία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἶναι μία κλήση πρὸς ἕναν ὀλοκληρωμένο χριστιανισμό».

Στόν ὀρθόδοξο δέ ἑλληνικό χῶρο, ὁ ἱερός Χρυσόστομος πράγματι, κατέχει ἐξέχουσα θέση. Ἀναφέρουμε τίς γνῶμες μερικῶν ἀξιολόγων προσωπικοτήτων:

Ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος (†1891) γράφει: «Ποτέ ρήτωρ ἐπί γῆς, ποτέ ἱεροκῆρυξ, ποτέ ἠθικολόγος δέν παρέστησεν ἐπιτηδειότερον εἰς τόν ἄνθρωπον τάς τοῦ ἀνθρώπου συμφοράς οὔτε συνεκίνησεν ἰσχυρότερον τήν καρδίαν οὔτε προεκάλεσε καταπειστικώτερον τήν καλοκαγαθίαν καί τήν ἀρετήν. Ἦτο δέ τό κήρυγμα τοῦ Χρυσοστόμου σοφόν μέν, ἀλλά δημοτικώτατον, διότι ἤξευρε ν' ἀρπάζη τάς ψυχάς τῶν ἀκροατῶν δι' εἰκόνων τοῦ καθημερινοῦ αὐτῶν βίου, ζωηρῶν καί οἰκειοτάτων εἰς αὐτούς. Προσέχων ἐπιμελῶς εἰς πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νά συγκινήσῃ τούς ἀκροατάς του διετέλει ἐκάστου πολίτου καί Χριστιανοῦ ὀδηγός καί παρήγορος, γινόμενος τύπος καί ὑπογραμμός θρησκευτικῆς εὐγλωττίας καί θρησκευτικοῦ ἀξιώματος, πρὸς τόν ὁποῖον δέν ἠδυνήθησαν νά προσεγγίσουν οὐδ' αὐτοί οἱ περικλεέστεροι τῶν νεωτέρων ἱεροκηρύκων οὐδ' αὐτοί οἱ ἀπάντων ὀνομαστότατοι, οἱ κατὰ τήν ἰζ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντες Γάλλοι»²².

Ἐπίσης, ὁ ἱστορικός Φιλάρετος Βαφείδης (†1933) χαρακτηρίζει τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο «πατέρα τῶν πτωχῶν καί καταδιωκομένων, κήρυκα τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐλεγκτήν τοῦ κακοῦ, ὅπου τοῦτο συνήντα»²³. Ὁ δέ Πατρολόγος

Δημήτριος Μπαλᾶνος (†1945) γράφει ὅτι: «Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀνήκει ἀληθῶς εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ γενικώτερον τῆς ἀνθρωπότητας... Δέν ἦτο μέγας μόνον ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Ἱεράρχης ἦτο μέγας καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ ἀπαράμιλλος ὡς ρήτωρ»²⁴.

Ὁ καθηγητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Παν. Μπρατσιώτης (†1982), ὑπογραμμίζει: «Ὁ Χρυσόστομος εἶναι τὸ κλασσικὸν ἀνάγνωσμα τῶν Βυζαντινῶν. Ἄλλ' ἢ ἐπίδρασίς του δέν περιωρίσθη εἰς τὸ Βυζάντιον. Τὰ βιβλία του μεταφρασθέντα εἰς τε τὰς γλώσσας τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν ἐγένοντο λίαν ἐνωρίς κτῆμα ὅλης τῆς Ἐκκλησίας τόσο εἰς τὴν Ἀνατολήν ὅσον καὶ εἰς τὴν Δύσιν»²⁵. Καὶ ὁ διακεκριμένος πολυγραφοτάτος καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας Στυλ. Παπαδόπουλος (†2012) γράφει λίαν εὖστοχα: «Ὁ μέγας ἐρμηνευτὴς καὶ θεολόγος Ἰωάννης, πού κυριάρχησε διαχρονικά καὶ ἀδιαφιλονείκητα στὴν συνείδηση τῶν χριστιανῶν μέ τὸ ἐπώνυμο Χρυσόστομος, διαμορφώθηκε θεολογικά στὴν Ἀντιόχεια, κορύφωσε τὴν πολυσήμαντη δράση του στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐξόριστος στὰ Κόμανα τοῦ Πόντου. Ὁ Ἰωάννης, θεληματικὸς καὶ εὐρυτάτης παιδείας ἄνδρας, ὑπῆρξε ταλαντοῦχος καὶ πληθωρικὸς ρήτορας, πού ἔδωσε ρώμη στὸν ἀττικὸ λόγον χάριν τῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν. Ὑπῆρξε ἀκόμη ἀσκητῆς-ἀναχωρητῆς ὑψηλῶν μέτρων, πού ὅμως διακόνησε τὴν Ἐκκλησία ὡς ποιμένας καὶ διδάσκαλος. Κι ἐνῶ ἔζησε στὴν συριακὴ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου, στὴν χοάνη τῶν ἰσχυρῶν ἐρμηνευτικοθεολογικῶν καὶ κοινωνικοφυλετικῶν ἀντιθέσεων, κατόρθωσε νὰ ὑπερβεῖ τίς ἀκρότητες ὄλων, νὰ ὀρθοδοξήσει καὶ νὰ γίνῃ ὁ κατ' ἐξοχὴν οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, τὴν φήμη τοῦ ὁποίου κανεὶς ποτέ δέν ἐσκίασε»²⁶.

Ἐπειτα, ὁ λόγιος ἱερομόναχος Γεώργιος Καψάνης (2014) γράφει: «Ὁ ἔπαινος στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο εἶναι πολὺς καὶ αἰώνιος. Καὶ δικαίως, διότι τρέφει συνεχῶς τὴν Ἐκκλησία μέ τὰ κηρύγματά του, τίς ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν Ἀγίων Γραφῶν, τὴν θεολογία του καὶ τὴν Θεία Λειτουργία του ἰδίως διότι ἀποτελεῖ αἰώνιο ὑπόδειγμα χριστιανικῆς ζωῆς μέ τὴν φιλανθρωπία του, τοὺς ἀγῶνες του ὑπὲρ τῶν πασχόντων καὶ ἀδικουμένων, τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του, τὴν καρτερία καὶ τὴν ὑπομονή του στοὺς ἀδίκους διωγμοὺς ἀπὸ ἄρχοντας καὶ κληρικούς. Δέν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ ἐάν τὸν χαρακτηρίσουμε ὡς δέκατον τρίτον Ἀπόστολον, ὡς Μεγαλομάρτυρα ἢ καὶ ἐφάμιλλον τῶν Προφητῶν»²⁷.

Ἀναφέρουμε καὶ τὴν ἄποψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ ἀειμνήστου Χρυσόστομου (τοῦ Παπαδοπούλου, †1938), ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὸν Ἰ. Χρυσόστομο ὡς: «Μελισταγῆ τῆς ἀληθείας κήρυκα, μέγαν τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ ποιμένα καὶ διδάσκαλον, ἔχων ἐπὶ πλεον κάλλιστα ἐφόδια ἐκ φύσεως ὕψος διανοίας καὶ βάθος μεγαλοφυΐας, ζωηρότητα πνεύματος καὶ θαυμαστήν τῆς φαντασίας,

δύναμιν, γνώσιν τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καί τῆς καρδίας βαθυτάτην»²⁸.

Κατακλείουμε παραθέτοντας καί τήν σπουδαία γνώμη τοῦ εἰδικοῦ περί τόν Ἱερόν Χρυσόστομον λογίου Ἱεράρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος ἐπισημαίνει: «Δέν εἶναι τυχαῖος ἐκκλησιαστικός ἄνδρας ὁ Ἱερός Χρυσόστομος· ἐπηρέασε τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἐλάχιστοι... Οὔτε ἔπαψε, οὔτε θά πάψει νά προκαλεῖ τό ἐνδιαφέρον καί νά συγκινεῖ τούς χριστιανούς ἡ σεπτή μορφή καί τό ἔργο τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου»²⁹.

Ἐπειτα ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας χρησιμοποιεῖ καταπληκτικές λέξεις καί ἐκφράσεις γιά νά ἐξυμνίσει, ὡς δεῖ, τόν Ἱ. Χρυσόστομον. Ἰδού μερικές: Θεορρήμων Χρυσόστομος, Ἐπίγειος ἄγγελος καί Οὐράνιος ἄνθρωπος, Τῶν ἀρετῶν τό θησαύρισμα, Λύρα τῆς μετανοίας, Φωστήρ τῆς Ἐκκλησίας, Τό στόμα τῆς Ἐκκλησίας, Σάλπιγγα Χρυσόφωνος, Χρυσορρήμων, Σοφός, Καθηγητής, Στόμα Χρυσεμφανές, Θεολογίας ἡ ἀκρίβεια, Τῶν ἀμαρτανόντων ἡ διόρθωσις, Τῶν ὀρφανῶν ὁ πατήρ, Τῶν ἀδικουμένων ὀξυτάτη βοήθεια.

Πράγματι, συστολή καρδίας μᾶς διακατέχει, ὅταν ὁμιλοῦμε ἢ γράφουμε γιά τόν Ἱ. Χρυσόστομο. Ἀλήθεια, πῶς τολμοῦμε νά ἐγκωμιάζουμε τόν γίγαντα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας μας;

Ὡστόσο, αἰῶνες τώρα, ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἐμπνέει, συγκινεῖ, ἀκτινοβολεῖ, διδάσκει, ἐξυψώνει, παραμένει μία ζῶσα εὐλαλος μαρτυρία.

Ἄραγε, πόσο ἔχουμε συνειδητοποιήσει τόν ἀτίμητο αὐτό θησαυρό τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς μας παραδόσεως καί πόσο τόν ἔχουμε ἀξιοποιήσει δεόντως; Δέν μένει παρά νά ἐνστερνιστοῦμε τήν εὐχή: Ὁ σοφός χρυσορρήμων Ἱεράρχης νά χρυσουργήσει τίς καρδιές μας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Βασ. Ἰωαννίδου, Ὁ Χρυσόστομος, τύπος καί μιμητής τοῦ Ἀπ. Παύλου, περ. Ἄκτινες (1959), σ.56
2. PG 49, 232 α
3. PG 49, 21δ
4. ΕΠΕ 12, Ὁμιλία πα', σελ.187
5. ΕΠΕ 21, 265 ἐπ.
6. ΕΠΕ 8^Α, σελ.85
7. PG 60, 717
8. PG 56, 109β
9. PG 56, 589
10. PG 62, 546β

11. ΕΠΕ 30, σελ.701
12. ΡG 56, Όμιλία δ', 121
13. ΕΠΕ 33, σελ.110-111
14. ΕΠΕ 33, σελ. 386 έπ.
15. ΕΠΕ 30, σελ. 284 έπ.
16. ΡG 50, 796
17. ΡG 48, 642δ
18. ΕΠΕ 28, σελ. 269
19. ΕΠΕ 18^A, σελ.105
20. ΕΠΕ 13, σελ.581 έπ.
21. ΕΠΕ 35, σελ.457 έπ.
22. Παπαρρηγοπούλου Κων., Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, τόμ. Β', Αθήναι 1886, σελ. 657.
23. Βαφείδου Φιλάρ.: Έκκλησιαστική Ιστορία, τόμ. Α', σελ. 359, έν Κων/λει 1884.
24. Μπαλάνου Δημ. Πατρολογία, σελ. 374, έν Αθήναις.
25. Μπρατσιώτου Παν., Οί Τρεΐς Ίεράρχαι ώς διδάσκαλοι τής Οίκουμένης καί ίδια τών Έλλήνων, περ. «Άκτίνες» (1955), σελ. 3.
26. Παπαδοπούλου Στυλ., Άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος, τόμ. Α', Αθήνα 1999, σελ. 9.
27. Καψάνη Γεωργ., Ό άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος, ώς μοναχός καί θαυμαστής του Μοναχισμού, στον τόμο «Χρυσοστομικό Συμπόσιο», σελ. 229, έκδ. Άπ. Διακονία, Αθήνα 2007.
28. Περ. Οί Τρεΐς Ίεράρχαι, άρ. φ. 1478, Αθήναι 1955, σελ. 16.
29. Μητρ. Μύρων Χρυσόστομος Καλαϊτζής, Ίεροϋ Χρυσοστόμου Άπάνθισμα, έκδ. Ίερᾶς Μητροπόλεως Μύρων 2018, σελ. 9.